

N:o 99.

Herr **P. Waldenström**: *Om rättighet för lekmän att deltaga i biskopsval.*

Vid förlidet års riksdag väckte undertecknad en motion om rättighet för lekmän att deltaga i biskopsval. Denna motion förordades till sina grunder af Lag-Utskottet, hvars utlåtande godkändes af Andra Kammaren utan diskussion men afslogs af Första Kammaren efter votering med 59 röster mot 31. Under sådana förhållanden torde det vara skäl att icke släppa saken utan åter väcka tal derom, och det så mycket mer som Första Kammarens afslag sannolikt berott på orsaker af — åtminstone delvis — tillfällig natur.

Vid frågans behandling i Första Kammaren yttrade sig nemligen mot Lag-Utskottets utlåtande herr erkebiskop Sundberg i ett anförande, som, för att begagna protokollets ord, »mottogs med bifallsrop» och således måste anses hafva väsentligen bidragit till kammarens beslut, men som icke desto mindre vid närmare påseende gifver anledning till ganska allvarsamma anmärkningar.

Att lekmän böra ega rättighet att deltaga i kyrkostyrelsen, det är en grundsats, hvars rättighet ingen torde bestrida. Här är således frågan endast, huru långt denna rättighet bör sträcka sig. Såsom herr erkebiskopen i sitt anförande anmärker, »hvilat hela den svenska kyrkoförfattningen på kyrkostämman såsom sin breda demokratiska bas». Genom kyrkomötesförordningen är åt lekmannelementet inom kyrkan inrymd lika rätt med det presterliga uti kyrkans högsta representation. Under sådana förhållanden, och då församlingarna i regeln sjelfva välja sina präster, torde det endast vara en följdriktig utveckling af den hos oss bestående kyrkoförfattningen, att lekmän tillerkännes rättighet att äfven deltaga i val af biskop. Så mycket riktigare synes denna utveckling vara, som det å ena sidan är biskopens embetes uppgift

att i församlingarnas sanna intresse öfvervaka presternas embetsförvaltning, å andra sidan väl måste anses mycket oegentligt, att presterskapet ensamt väljer sin chef — något som mig veterligen icke förekommer vid någon annan embetsmannacorps i vårt land.

Den här i fråga satta förändringen har dessutom den fördelen, att den öfverensstämmer med det urgamla sättet för biskopsval. I sitt ofvan nämnda anförande upplyser herr erkebiskopen, ej blott att i de allra äldsta kristna tiderna biskoparne valdes af församlingen, utan ock att särskildt i Sverige biskoparne ursprungligen och ända inpå 1200-talet valdes af folket tillsammans med presterna. Här föreligger således riktigt urgammal häfd. Att denna lekmännens rättighet att deltaga i biskopsval försvann på 1200-talet, förklarar herr erkebiskopen hafva berott derpå, att »det var just på 1200-talet som den svenska kyrkoförfattningen blef en fullt utbildad kyrkoförfattning». Det ofullständiga i denna historiska uppgift ligger för öppen dag. Hvad som skedde på 1200-talet var icke, att den svenska kyrkoförfattningen blef en fullt utbildad kyrkoförfattning i allmänhet, utan att den blef en fullt utbildad *hierarkisk* kyrkoförfattning *i romersk-katolsk anda*. Att påstå, att lekmäns deltagande i biskopsval skulle vara oförenligt med en fullt utbildad kyrkoförfattning, vore ju en uppenbar orimlighet. Med en fullt utbildad *hierarkisk* författning *i romersk anda* låter det sig deremot icke förenas. Vid närmare eftersinnande vänder sig alltså detta *mot* motionen anförda historiska bevis *till hennes fördel*, och det så mycket mer som det sextonde århundradets reformation gjorde det till en af sina uppgifter att, så vidt möjligt var, återgå till de urgamla kyrkliga förhållandena.

Att, såsom herr erkebiskopen anmärker, i Tyskland, England, Norge och Danmark biskoparne utses omedelbart af regeringen utan föregående val, det kan endast bevisa, att dessa länder stå efter Sverige, men det bevisar icke, att Sverige icke bör gå vidare framåt i den af reformationen inslagna riktningen.

Kyrkomötet år 1868 omfattade denna fråga med stort intresse och ingick äfven till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i syfte, att rätt till deltagande i biskopsval borde medgifvas lekmän. Herr erkebiskopen medgifver, att »detta skäl väger mycket tungt i vågskålen», men han tillägger: »Man bör dock dervid komma ihåg något, som betydligt minskar denna tyngd, och det är, att mot all vana vid kyrkomötet genast efter beslutets fattande många af mötets mest framstående ledamöter reserverade sig mot det samma». Till denna upplysning, som utan tvifvel vägde mycket tungt, då Första Kammaren fattade sitt beslut, må en-

dast fogas den anmärkning, att vid 1868 års kyrkomöte ingen enda vare sig framstående eller obetydlig ledamot — icke ens då varande biskopen i Karlstad — anmälde någon reservation mot det med 35 ja mot 19 nej fattade beslutet. Skulle alltså en så beskaffad, af herr erkebiskopen omnämnd reservation, om den hade förekommit, hafva minskat vigten af kyrkomötets beslut, så torde det verkliga uteblifvandet af en sådan reservation åt samma beslut gifva ökad vigt.

Sant är, att de efter år 1868 följande kyrkomötena icke gjort någon förnyad framställning till Kongl. Maj:t i denna sak. Men orsaken till detta förhållande torde väl förnämligast vara att söka deri, att, såsom en af Sveriges biskopar under diskussionen vid 1883 års kyrkomöte framhöll, det icke varit »skäl att till Kongl. Maj:t ingå med en i detta ämne redan förut framställd begäran». Om således kyrkomötet saknat skäl att förnya sin begäran, så har deremot Riksdagen all anledning att genom en underdånig skrifvelse i ämnet gifva ökad eftertryck åt de önskingar, som kyrkomötet redan år 1868 inför Kongl. Maj:t framburit, och det så mycket mer som inom Högsta domstolen vid dess granskning af kyrkolagskomiténs förslag af år 1873 trenne ledamöter uttalade den mening, »att den gång efter annan och jemväl af kyrkomötet uttalade önskan, att det måtte beredas församlingarna tillfälle att under lämplig form deltaga i biskopsval, syntes hafva synnerligt skäl för sig».

På grund af hvad jag sålunda anfört, tager jag mig friheten föreslå,

att Riksdagen ville i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета samt förelägga Riksdagen förslag till sådana ändringar i nu gällande bestämmelser rörande biskopsval, att rätt till deltagande deri blefve, i den mån det må finnas lämpligt, tillerkänd äfven åt lekmän.

Stockholm den 27 Januari 1886.

P. Waldenström.